

LÆRERVEJLEDNING

TROPISK TRÆ I
DIN HVERDAG
— bæredygtig handel

FDB SKOLEKONTAKTEN

Udgivet af FDB Skolekontakten 2011, 2. oplag.

www.skolekontakten.dk · skolekontakten@fdb.dk

Forfattere og redaktionsgruppe: Bente Svane Nielsen,

Brian Skov Sundstrup, Mikkel Søltøft og Jesper Tolstrup

Pædagogisk konsulent: Mikkel Søltøft

Produktion: Turbine forlaget

Layout: Jørn Rasmussen · www.grafiskdesign.nu

Materialet er udgivet i samarbejde med Nepenthes ved

André Mildam med støtte fra DANIDA

Tryk: Stibo

Hæftet er trykt på FSC-certificeret og svanemærket papir

ISBN: 8764204360

PRAÆSENTATION

Elevhæftet "Tropisk træ i din hverdag" er et undervisningsmateriale om bæredygtig skovdrift i den tropiske verden, forbrugerbevidsthed og fair trade. Det er lavet til 8.-10. klasse i faget samfundsfag, men kan også bruges tværfagligt i historie, geografi og biologi. Det egner sig også til undervisningen på de gymnasiale uddannelser. Materialet lægger op til relevante diskussioner af bl.a. regnskovsfældning, kooperativ udvikling, træ i Danmark og bæredygtig handel i Danmark. Materialet giver en bred indføring i de sociale og miljømæssige problemer – og løsninger. Med materialet følger også en 10 minutters dvd, der følger produktionen af et skærebret fra kooperativet COATLAHL i Honduras og slutter med en lille monolog, der er et godt udgangspunkt til debat og diskussion.

FORMÅLET MED "TROPISK TRÆ I DIN HVERDAG"

Unge mennesker i Danmark i alderen mellem 13 og 17 år er storforbrugere af en lang række forbrugsgoder. De har aldrig haft så mange penge til forbrug som nu.

De fleste unge mennesker tænker ikke over, hvor de mange varer kommer fra, og hvilket fodaftryk de efterlader i verden. Et emne som tropisk træ har de sandsynligvis slet ikke tænkt over, selvom de måske ved, at den tropiske regnskov bliver fældet i en foruroligende hast.

Vi har valgt et emne om tropisk skov og bæredygtighed, da det er et godt eksempel på, at verden i dag er globaliseret, og at vores køb påvirker mennesker langt væk. Vi har taget udgangspunkt i Honduras, da FDB i samarbejde med Coop og Nepenthes har et projekt i kooperativet COATLAHL. Her sker både træfældningen og produktionen bæredygtigt. COATLAHL er et eksempel på, at der findes alternativer til den uhæmmede tømrerhugst i troperne. Sådant findes der også en lang række andre bæredygtige alternativer, når man kigger på andre produktgrupper. Det vil vi gerne give eleverne et indblik i.

Indblikket skal give eleverne en mulighed for at forholde sig til, at varer har en historie, og det ikke er ligegyldigt, hvordan vi vælger – hverken som individer eller sammen. Valget er dog elevernes eget.

Det er vigtigt, at eleverne får mulighed for at arbejde undersøgende og udforskende. Det er også vigtigt, at eleverne oplever, de arbejder med virkelige problemstillinger. Eleverne skal have mulighed for at besøge deres lokale butikker og interviewe butikker og andre forbrugere om emnet.

Elevernes engagement stiger, når de oplever, at de arbejder med virkelige problemstillinger. På denne måde opstår der en naturlig sammenhæng mellem skolens undervisning, elevernes hverdag og det omgivende samfund.

FIRE FLUER MED ÉT SMÆK

En oversigt over materialets anvendelighed i forhold til Fælles Mål i fagene samfundsfag, geografi, biologi og historie

5

HVORDAN ANVENDER JEG MATERIALET?

Den lille samfundsfagspakke

Den store samfundsfagspakke

Den tværfaglige pakke

Den færdigpakkede projektopgave

7

7

8

9

10

HVAD ER FSC?

Hvis du vil vide lidt mere om FSC-ordningen, end hvad der står i elevhæftet, og gerne vil have yderligere idéer til debat- og diskussionsoplæg

11

NYTTIGE LINKS OG IDÉBANK

13

SPØRGESKEMA

(til kopiering, kendskab til mærkeordninger)

14

DVD

15

De samarbejdende organisationer bag materialet

 FDB SKOLEKONTAKTEN
FDB SKOLEKONTAKTEN

FDB Skolekontakten laver undervisningsmaterialer om emnerne forbrug, sundhed og miljø til brug i grundskolen. Materialerne er præget af FDB's holdninger til miljø, etik, forbrugeroplysning og forbrugertryghed.

FDB Skolekontakten udspringer af FDB's forpligtigelse til at oplyse børn og unge om forbrug med udgangspunkt i foreningens nøgleværdier om indflydelse, omtanke, ærlighed og nytænkning. Skolekontakten har mere end 25 års erfaring med produktion af skolemateriale og har i dag et landsdækkende netværk af kontaktlærere, der formidler om og benytter skolekontaktens materialer.

Læs mere på www.skolekontakten.dk, hvor du også kan købe dette materiale.

NEPENTHES

Nepenthes er en miljøorganisation, der arbejder for bæredygtig brug af verdens skove. Arbejdet sker gennem konkret projektarbejde i lokalområderne og gennem politisk lobbyisme. Målet er at skabe bedre vilkår for både natur og mennesker, og Nepenthes udfører derfor altid projektarbejdet i tæt samarbejde med indfødte folk, lokalbefolkning og andre miljøorganisationer. Samtidig forsøges at påvirke den miljøpolitiske debat herhjemme. De primære indsatser tæller: bevarelse af regnskov, nationalparker og naturskov, miljømærkning, udviklingsprojekter, formidling, foredrag og debat.

FIRE FLUER MED ÉT SMAEK

- en oversigt over materialets anvendelighed i forhold til Fælles Mål

Som anført er materialet først og fremmest målrettet undervisningen i samfundsfag, men det er værd at bemærke, at et emne som dette nærmest er skræddersyet til tværfaglighed. Således vil en almindelig gennemgang af materialet dække meget præcist ind på centrale emner i Fælles Mål for såvel historie, geografi og biologi som altså for samfundsfag. Nedenstående er en oversigt over, hvilke konkrete formuleringer fra Fælles Mål der svares på i de enkelte fag.

SAMFUNDSFAG

Den samfundsfaglige vinkel i materialet centrerer sig om fagsøjlen Menneske og natur, men overordnet set passer hele emnet godt med fagets Signalement.

Fra "Signalement" (... eleverne får mulighed for at):

- ✓ forstå sig selv som en del af samfundet, som man både påvirkes af og kan påvirke.
- ✓ placere eget og andres hverdagsliv i et samfundsmæssigt og historisk perspektiv.
- ✓ udvikle deres personlige værdigrundlag med henblik på at tage stilling til og få lyst til at påvirke aktuelle begivenheder.

Fra "Slutmål" (... eleverne skal kunne):

- Menneske og kultur:
 - ✓ kende til og forholde sig til globalisering.
- Menneske og natur:
 - ✓ forholde sig til naturen som en æstetisk og økonomisk ressource.
 - ✓ diskutere og reflektere over økologiske problemstillinger lokalt, nationalt og globalt.
 - ✓ diskutere forestillingen om menneskets ret til naturen.

BIOLOGI

Også den biologiske vinkel, der omhandler regnskoven, dens betydning, dens brug, opdyrkning og udpining af jorden lægger sig lige op af signalementet for faget. Endvidere dækkes flere af slutmålene i to af fagsøjlerne, nemlig Miljø og sundhed samt Arbejds måder og tankegange.

Fra "Signalement" (... eleverne får mulighed for at):

- ✓ bruge deres viden om de levende organismer og samspillet med omgivelserne til at sætte sig ind i forhold om natur, miljø, sundhed og praktisk anvendelse af biologi.
- ✓ erkende og formulere biologiske problemstillinger samt gennemføre undersøgelser og eksperimenter.
- ✓ forstå biologi som naturvidenskabeligt fag og dets anvendelse som en del af vores kultur og verdensbillede.
- ✓ engagere sig i biologiske spørgsmål, som sætter dem i stand til at tage stilling og handle.

Fra "Slutmål" (... eleverne skal kunne):

- Miljø og sundhed:
 - ✓ beskrive menneskers anvendelse af naturgrundlaget samt inddrage perspektiver for bæredygtig udvikling.
 - ✓ forholde sig til aktuelle miljøproblemer og deres betydning for menneskets sundhed og den omgivende natur.
- Arbejds måder og tankegange:
 - ✓ genkende biologiske argumenter og modeller i samfundsdebatten samt overveje deres muligheder og begrænsninger.
 - ✓ forholde sig til værdier og interesseudsættninger knyttet til problemstillinger med biologisk indhold.

GEOGRAFI

Materialet er velegnet til geografiundervisningen, både som en indgangsvinkel til Honduras, Mellemamerika og det tropiske klimabælte, men også overlappende med samfundsfag med henblik på forståelse af andre kulturer, udbytningsforhold mellem mennesker og "udnyttelse af naturgrundlaget".

Fra "Signalement" (... eleverne får mulighed for at:)

- ✓ forstå at levevilkårene i et område er bestemt af spillet mellem naturgrundlaget og menneskeskabte forhold.
- ✓ forholde sig til menneskets udnyttelse af naturgrundlaget og dets ressourcer og udvikle ansvarlighed i forbindelse hermed.

Fra "Slutmål" (... eleverne skal kunne:)

- Globale mønstre:
 - ✓ give eksempler på globale mønstre i forbindelse med økonomi, produktion, ressourceforbrug, miljø og forurening.
- Kultur og levevilkår:
 - ✓ beskrive og forholde sig til menneskers levevilkår i eget og andre samfund.
 - ✓ vurdere de miljømæssige konsekvenser af samfundenes udnyttelse af naturgrundlaget.
- Arbejds måder og tankegange:
 - ✓ anvende informationsteknologi i forbindelse med informationssøgning, undersøgelser, registrering, bearbejdning og fremlæggelse.

HISTORIE

Den historiske vinkel i materialet er ganske specifik, idet det først og fremmest er afsnittet om andelsmejerier og andre kooperativer i danmarkshistorien (*side 12-13*), der for alvor peger ind i faget. Herunder vil læreren til gengæld finde en oplagt indgangsvinkel til følgende slutmål:

Fra "Slutmål" (... eleverne skal kunne:)

- Historie i fortid og nutid:
 - ✓ gengive og fortolke begivenheder fra Danmarks historie.
 - ✓ sætte Danmarks historie i relation til Nordens, Europas og Verdens historie.
 - ✓ kende baggrunden for og udviklingen af menneskers gruppedannelser og andre tilhørsforhold baseret på fællesskaber og interesse-sammenfald.
 - ✓ forklare om kulturer og kulturmøder i et udviklingsperspektiv.
 - ✓ forklare om produktion, forbrug og ressourcer og deres indbyrdes sammenhænge.
- Tid og rum:
 - ✓ relatere begivenheder fra Danmarks historie til kultur- og samfundsudvikling i andre dele af verden.

HVORDAN ANVENDER JEG MATERIALET?

I nden materialet udleveres til eleverne, er det værd at overveje, i hvilket omfang læreren/lærerne ønsker at arbejde med det. Har du afsat 20 sammenhængende samfundsfagstimer, har du aftalt et samarbejde med nogle af klassens andre faglærere, eller er der "kun" de sædvanlige 1½ time om ugen til rådighed? Eller overvejer du at inddrage "Tropisk træ i din hverdag" som materiale i en projektopgave? Nedenfor er angivet en række forslag til, hvordan materialet kan opdeles og inddrages, alt afhængigt af forløbets omfang og karakter. Forslagene er for overskuelighedens skyld delt op i 'moduler'

Som en indledende opgave til alle moduler kan fair trade-idéen og varens sporbarhed illustreres ved at lave en søgning på www.fsc-info.org og indtaste FSC-certificeringsnummeret fra elevhæftets kolofon. Med søgemaskinen får man blandt andet oplyst, hvor papiret stammer fra (Dalum Papir A/S), hvilken type papir der er tale om, og at certificeringsnummeret stadig gælder. Så sikrer man sig indledende elevernes forståelse af, at det især handler om at vide og kunne spore, hvor en vare stammer fra, når man taler fair trade. Endvidere er det en sjov måde at indlede brugen af materialet på.

MODUL 1: "DEN LILLE SAMFUNDSFAGSPAKKE" (2-6 TIMER)

Har du kun ganske få timer, og vil du kun anvende materialet i samfundsfag, vil følgende sider være et velegnet udpluk:

s. 1-5 og s. 14-23 (+dvd-filmen)

Hermed vil hæftets og filmens hovedproblem om mærkeordninger (FSC), fairtrade og forbrugerbevidsthed være præsenteret, såvel som rammehistorien om de fire 10. klasseelever og deres "FSC-jagt". Banen er dermed kridtet op til en diskussion på klassen om vores muligheder for, som politisk bevidste forbrugere, at være med til at ændre verden, hvis vi ønsker det.

Eksempler på spørgsmål – til både tekst og film:

- Hvilken forskel gør det for de lokale i Honduras, at de arbejder i et FSC-kooperativ? *(Bl.a. fra dvd'en)*
- Hvilken forskel gør det for skoven, at der arbejdes med "bæredygtig skovhugst"? *(Bl.a. fra dvd'en)*
- Kender I begrebet "Den politisk bevidste forbruger"?
- Tænker I over mærkning, når I handler ind eller shopper?
- Tror I på, at f.eks. FSC-mærket kan gøre en forskel?
- Er det rigtigt, at DU kan gøre en forskel?
- Hvorfor tror I, det var så svært for Kristian, Julie, Signe og Rasmus at finde FSC-produkter?
- Er skolens egne møbler og kopipapir FSC-mærkede? *(Vi kan jo spørge på kontoret ...)*
- Kender I andre eksempler på, at vi forbrugere skal træffe moralske valg? *(piratdownload ...)*
- Kender I eksempler på, at store multinationale firmaer udnytter små lokalsamfund?

Hvis tiden herudover tillader det, kan en statistisk undersøgelse af klassens kendskab til de forskellige mærker være en mulighed. Det er nok vigtigt at lægge denne ind først i forløbet, hvis du ønsker det reelle bilde af en klasse, der endnu ikke er blevet undervist i mærkeordninger. *(Spørgeskema i A4-format på side 14).*

				
Genkendt?	Genkendt?	Genkendt?	Genkendt?	Godkendt?
☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej
Hvad står det for?	Hvad står det for?	Hvad står det for?	Hvad står det for?	Hvad står det for?
<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

MODUL 2:

“DEN STORE SAMFUNDSFAGSPAKKE” (6-14 TIMER)

Har du sat flere samfundsfagstimer af, eller ligefrem reddet dig en mere sammenhængende klynge timer, er der masser af muligheder. Her vil en læsning af hele hæftet komme til sin ret, fordi de forskellige afsnit til sammen giver eleverne mere uddybende indsigt i emnet. Undervejs kan du overveje følgende muligheder:

Grundideerne fra MODUL 1: *(Se forrige side).*

- En rekonstruktion af “FSC-jagt”, hvor klassens elever går på opdagelse i den nærmeste gågade. Jagten kan sagtens starte på skolen: Er skolens egne møbler og kopipapir FSC-mærkede? *(Vi kan jo spørge på kontoret ...)*
- Evt. en spørgeskemaundersøgelse af forældres kendskab til mærker *(skema s. 14).*
- En undersøgelse af, hvordan skolens, kommunens og statens holdning er til fair trade. Findes der formulerede indkøbspolitikker, som tilgodeser de mærkede produkter?
 - Her må klassen være opsøgende, både på skolens kontor, men også uden for skolens område. Kan man f.eks. ikke sagtens tillade sig at ringe til kommunekontoret og spørge sig frem? Og hvad med f.eks. Miljøministeriet? *(Se i øvrigt telefonnummer, adresse og hjemmeside under “Nyttige links og yderligere inspiration” på side 12 og 13).*
- Et mere omfattende arbejde med filmen:
 - Hvordan forsvinder regnskoven? *(Både ved voldsom skovhugst og afbrænding til landbrug).*
 - Hvilken forskel gør det for de lokale, at de arbejder i et FSC-kooperativ? *(De får brugsretten til skoven og en uddannelse i skovbrug. En firedoblet indtægt ved salg af træet gør, at de nu kan leve af bæredygtig skovdrift).*
 - Hvordan er denne form for skovbrug bedre end andre former? *(Skoven består! Selv i hugstzonerne fældes kun spredte træer).*
 - Hvor længe skal disse skovarbejdere vandre for at fælde lovligt? *(To en halv time).*
 - Hvordan planlægger COATLAHL en ny ordre? *(Ordren kommer først, og dernæst indkøbes træet fra skovgrupperne).*
 - Hvor mange ordrer kan COATLAHL mon håndtere ad gangen? *(Tilsyneladende er værkstedet kun gearret til én ordre ad gangen).*
 - Hvorfor VIL Peter Hallum sælge FSC-certificeret regnskovstræ? *(Fordi det beskytter regnskoven og tilgodeser de lokale arbejdere).*
 - Hvordan kan vi ifølge Peter Hallum påvirke udbuddet i butikkerne? *(Efterspørgselen i de enkelte butikker viderefremmes til indkøberne, som på sigt kan ændre sortimentet. Oplagt til diskussionsoplæg: Hvad vil du købe?)*
- Gruppearbejde, hvor hver gruppe undersøger ét af mærkerne:

EKSEMPEL:

Gruppe 1:

I skal undersøge Ø-mærket!

Gå på jagt på internettet, bl.a. på www.foedevarestyrelsen.dk, og forbered følgende punkter til fremlæggelse på klassen:

Hvad står mærket for? – Hvilke kendte produkter bærer dette mærke? – Hvem eller hvad har gavn af mærket? – Hvordan adskiller mærket sig fra mindst ét af de andre mærker?

I fremlæggelsen skal I inddrage en PowerPoint-præsentation med illustrationer o.l.

MODUL 3: "DEN TVÆRFAGLIGE PAKKE"

Den åbenlyse mulighed for tværfagligt arbejde kan hjælpes på vej, hvis du på forhånd vælger at øremærke de forskellige afsnit til de forskellige fag. Dette kan f.eks. gøres på følgende måde:

Rammehistorien*			
s. 4-5 og s. 18-19			
Samfundsfag	Geografi	Biologi	Historie
s. 10-11, 14-17 og 20-23	s. 6-9	s. 8-9	s.12-13

* Rammehistorien er præsentationen af de fire elever, der lærer mærkeordninger og idéen bag at kende (s. 4-5) og efterfølgende tager på FSC-jagt (s. 18-19).

[I forhold til Fælles Mål henvises i øvrigt til "fire fluer med ét smæk", side 5-6 i nærværende lærervejledning].

Fordelen ved et sådant tværfagligt arbejde vil naturligvis være, at eleverne når at fordybe sig i emnet, samt at de oplever en klarere sammenhæng mellem de enkelte fagtimer, hvad enten forløbet gennemføres som formel tværfaglighed med de sædvanlige, navngivne fagmoduler, eller som reel tværfaglighed, hvor skemaet mere eller mindre er suspenderet.

Det er vigtigt at bemærke, at ovennævnte fagkolleger naturligvis kan supplere materialet med andre, mere fagspecifikke materialer. Historielæreren f.eks. har formentlig andre, mere uddybende tekster om andelsbevægelsen liggende, som han kan inddrage i arbejdet, men "Tropisk træ i din hverdag" udgør et glimrende fundament, som kan fungere som det samlende omdrejningspunkt for forløbet.

Til dine kolleger, som har ansvaret for:

HISTORIE:

"Her har du en mulighed for at koble nutidige, globale samfundsproblemer med vores egen nationale udviklingshistorie. Fra "Andelsmejerierne anno 1882" til tropiske "Regnskovskooperativer anno 2008".

GEOGRAFI:

"Her har du en mulighed for at få dækket noget Mellemerika generelt og Honduras specifikt, samt noget om regnskoven, dens drift og klimabælter."

BIOLOGI:

"Her har du en mulighed for at tage fat på regnskovens biologiske funktioner og menneskets (mis)brug af regnskoven."

MODUL 4:

“DEN FÆRDIGPAKKEDE PROJEKTOPGAVE”

Når eleverne i 9. klasse skal i gang med at finde et emne for deres projektopgave, kan du som lærer godt have “Tropisk træ i din hverdag” i baghånden. Ganske vist er elevernes eget engagement afgørende i en projektopgave, men ofte oplever man projektgrupper, som af den ene eller anden grund er på bar bund, og som derfor risikerer at gå glip af en god arbejdsproces. Her vil nærværende materiale indeholde tilpas meget stof og tilpas mange problemstillinger til at udgøre et velanvendeligt og færdigpakket projektmateriale.

Nedenfor er et eksempel på, hvordan en projektformulering med afsæt i “Tropisk træ” kunne se ud:

PROJEKTFORMULERING

Navne i gruppen: Rip, Rap, Kyllie og Pylle

Overemne: “På den anden side”

Delemne: Tropisk træ og bæredygtig handel

Sammenhæng mellem overemne og delemne:

Det tropiske træ stammer fra den anden side af jorden, men det er os, der køber det ...

Indhold (hvad):

- Hovedspørgsmål/problemstilling(er):
Danskerne køber masser af tropisk træ hvert år, men tænker vi nogensinde over, hvordan træet er blevet fældet og produceret?
Har “den politisk bevidste forbruger” mulighed for at ændre andre menneskers liv på den anden side af kloden? Og vil vi i så fald benytte os af den mulighed?
- Arbejdsspørgsmål:
(Viden/data)
Hvor stammer det tropiske træ fra?
Hvor meget regnskov fælder vi om året?
Hvordan produceres hhv. FSC-mærket og ikke-FSC-mærket træ?
Hvor udbredt er kendskabet til FSC-mærket herhjemme?

(Forklaring/forståelse)

Hvordan ændres bøndernes hverdag via kooperativer?
Hvordan kan bæredygtig skovbrug redde regnskoven?

(Holdning/vurdering)

Hvordan bør Danmark forholde sig til handel med tropisk træ?
Findes der ulemper ved at købe FSC-produkter?
Hvor politisk bevidste er vi som forbrugere?

(Handling/perspektivering)

Hvad kan vi selv gøre for at udbrede kendskabet til FSC-mærket?
Hvad kan skolen, kommunen og staten gøre?

Form (hvordan):

- Arbejdsmetoder:
Læsning af “Tropisk træ i din hverdag – bæredygtig handel”
Bearbejdning af interviews og statistisk materiale
- Produkt:
Rapport + PowerPoint-show (bl.a. med statistik)
- Fremlæggelsesform:
Vi vil fremføre en tv-dokumentarudsendelse, som sætter spot på emnet.

Råstof (hvorfra):

Hæftet “Tropisk træ i din hverdag – bæredygtig handel” fra FDB.
Spørgeskemaer om kendskabet til FSC.
Interviews med vores skoleleder og kommunens indkøbsansvarlige.

Formål (hvorfor):

Vi synes, det er vigtigt at udbrede kendskabet til FSC-mærket og andre fair trade-mærker, fordi vi lever i en tid, hvor vi tænker mere på selv at spare penge, end på, hvordan klodens klima og andre mennesker er afhængige af vores valg.

HVAD ER FSC?

FSC står for Forest Stewardship Council og er en international non-profit mærkningsordning. FSC-mærket er en garanti for, at træ og papir stammer fra skovbrug, der er forvaltet bæredygtigt. I en FSC-skov bliver der ikke fældet mere træ, end skoven kan nå at reproducere. Samtidig er FSC en garanti for, at dyr og planteliv bliver beskyttet, og at de mennesker, der arbejder i skoven, er sikret uddannelse, sikkerhedsudstyr og ordentlig løn. Det sidste motiverer arbejderne til at drive skovbruget skånsomt. FSC er desuden den eneste globale mærkningsordning for bæredygtig træproduktion, der har bred opbakning fra grønne organisationer som WWF, Greenpeace og Nepenthes.

Derfor er certificeringen troværdig

Al FSC-certificering foregår gennem uafhængige 3. parts konsulenter, der foretager vurderinger af et skovområde, og kommer med anbefalinger til de ændringer, der er nødvendige for at opnå certificering. Troværdigheden i FSC-certificeringen ligger i tredelingen. Én instans fastsætter retningslinjerne, andre konsulenter foretager vurderingen i skoven, og skovejere/brugere får FSC-certificeringen. Det kaldes for FSC's Chain-of-Custody (CoC) – og gør FSC til en meget troværdig og anerkendt mærkningsordning. Certificeringen handler ikke kun om miljø – hvor meget træ der hives ud af skoven etc. Der indarbejdes mange forskellige parametre i forhold til miljø, arbejderne og lokalsamfund mv.

Skovens miljø

- Der fældes ikke mere træ, end skoven kan nå at reproducere.
- Truede arter og udsatte områder beskyttes mod fældning.
- Drikkevand og vandløb bevares og sikres mod forurening.
- Der fastsættes et antal træer per hektar, der aldrig må fældes – heller ikke når de er døde. Dette skaber bedre vilkår for dyre- og planteliv.

- Planter og dyreliv får bedre levevilkår, fordi skovdriften bliver spredt over større områder.

Arbejderne og lokalsamfundet

- Arbejderne uddannes til deres job og får sikkerhedsudstyr i arbejdet.
- Arbejderne er sikret en ordentlig løn og ordentlige arbejdsforhold.
- Arbejderne har ret til at organisere sig i fagforeninger m.m.
- Lokalsamfundet er sikret en vis procentdel af overskuddet fra salget til opbygning af skoler, klinikker og lignende.

Indfødte folk

- Indfødte folkeslag sikres deres traditionelle ret til adgang og brug af skoven.
- Områder af kulturel, religiøs eller anden betydning kortlægges og beskyttes.
- Oprindelige folkeslag skal inddrages i skovforvaltningen og modtage økonomisk kompensation, hvis deres viden og ressourcer bruges.

OFTE STILLEDE SPØRGSMÅL

Hvilke typer af produkter kan være FSC-certificerede?

- Alle produkter i træ og papir kan være FSC-certificerede. Eksempelvis grillkul, printerpapir, gulve, havemøbler etc.

Hvordan ved jeg, at FSC-mærket er sikkert?

Træet skal altid kunne spores tilbage til det sted i skoven, hvor det stammer fra – uanset hvor mange led der er mellem skoven og butikken. Hvert led i kæden mellem skov og forbruger skal have sin egen certificering og sit eget certificeringsnummer. Sidder FSC-mærket på et produkt, sidder der en certificeringskode. Eksempelvis SW-COC-1111. Du kan altid slå alle certificeringsnumre op på den internationale FSC-database: www.fsc-info.org

Hvem skal være FSC-certificerede?

Alle, som forhandler eller producerer FSC-certificerede produkter, skal FSC-certificeres – dog med undtagelse af den virksomhed, som blot videresælger produkter direkte til slutbrugeren og dermed udgør det sidste led i kæden. Eksempelvis skal butikskæder ikke certificeres, fordi de er det sidste led i sporbarhedskæden inden forbrugerne. Da de ikke er certificeret, må de heller ikke ændre på produkterne. Det vil sige, at de ikke må sætte nye labels, ompakke eller på andre måder forandre produktet.

Hvilke typer skove kan være certificerede?

Alle typer skove kan certificeres – både tropiske og tempererede. Det er med andre ord ikke kun havemøbler fra troperne, der er certificeret. Det er også produkter af de sorter, vi kender her fra Europa som eg, bøg og ask.

CENTRALE DISKUSSIONER OMKRING FSC

Hvilken rolle har den danske stat?

I Honduras sker udvikling af certificerede skovområder ved, at Danida – gennem danske skattekrone – støtter udviklingsprojekter. Udviklingsprojekter, der eksempelvis forvaltes af miljøorganisationen Nepenthes. Siden 2003 har Danida støttet konkrete projekter i Honduras med op mod 14 mio. kr. De er anvendt til at understøtte processer, organisering af skovarbejdere, uddannelse, rådgivning, løn og drift til de udstationerede mv. Resultatet er bl.a. FSC-certificeret træ. Men der findes ingen retningslinjer i det offentlige indkøb omkring certificeret træ, ingen målsætninger eller forpligtelser til at købe certificeret træ. I dag er det offentlige Danmark – stat, kommuner og regioner – storindkøber af ulovligt træ og papirprodukter.

Diskuter, hvilken rolle staten har.

- Burde staten have en anden rolle end i dag?
- Og hvad er udfordringerne?

Ulandsbistand eller fair handel?

Danmark har i 2000 tilsluttet sig de internationale målsætninger om at bekæmpe fattigdom i tredje verdens lande inden år 2015. Diskuter eventuelt forskellen på at styrke den sociale og økonomiske udvikling i et land som Honduras gennem ulandsbistand eller gennem handel – fx via FSC eller andre fair trade-ordninger. Hjælp eller handel eller begge dele?

Hjælp eller handel, eller begge dele?

- Hvornår er ulandshjælp en god ide?
- Hvornår er handel en god/bedre ide?
- Kan de supplere hinanden? (Bemærk Danida-støtten som generator for FSC i Honduras).

NYTTIGE LINKS OG IDÉBANK

Nedenstående er tænkt som en ekstra idébank samt adresseliste på nyttige kontakter. Her er både links, der er målrettet lærerens egen forberedelse, men også til elevernes forskellige opgaver undervejs.

■ www.ecolabel.dk

Om EU-blomsten og Svanemærket.

■ www.foedevarestyrelsen.dk

Om EU's økologilogo og Ø-mærket.

■ www.fsc-info.org

Engelsksproget hjemmeside om FSC-mærkets vedtægter og med mulighed for at søge på oprindelsen af et FSC-produkt.

■ www.fsc.dk

Dansk hjemmeside med masser af oplysninger om FSC-certifikatet. Regelsæt, kampagner og download af materialer.

■ www.fairtrade-maerket.dk

Fairtrade-mærkets hjemmeside. Fairtrade-mærkede produkter tager ikke kun hensyn til, at dyrene og naturen har det godt, men sikrer også anstændige forhold for mennesker. Hjemmesiden indeholder de seneste nyheder om forhold, der vedrører fairtrade-mærket.

■ www.forbrugerkemi.dk

Hjemmeside med rådgivning om miljø, sundhed og forbrug. Informationscenter Miljø og Sundhed er forbrugernes uafhængige informationscenter om miljø, sundhed og forbrug. Centerets formål er at give forbrugerne let tilgængelig og handlingsorienteret information om miljø og sundhed samt at fremme en bred dialog om de risici, der knytter sig til forbrug.

■ <http://www.forbrugerkemi.dk/forsta-maerkerne>

Her finder du yderligere information om de forskellige miljømærker.

■ www.dmu.dk/miljoeordbog

Mest en ordbog til læreren, hvor der kan hentes en definition el. lign.

■ www.mim.dk

Miljøministeriet, Højbro Plads 4, 1200 København K, Tlf. 72 54 60 00 · E-mail: mim@mim.dk

■ www.ms.dk

Mellemfolkeligt Samvirkes hjemmeside, hvor der er masser af læsestof om miljø, mennesker og forbrug. Her er også undervisningsforløb og ideer samt gode muligheder for at låne materialer via ms-biblioteket.

■ www.nepenthes.dk

På Nepenthes hjemmeside kan du læse mere om alt, hvad der har med regnskoven at gøre.

■ **Rich in paradise** (www.materialeplatformen.dk)

Provokerende computerspil for flere spillere med en strategiduel og fire delspil, hvor man kæmper om landområder. Spillet lægger op til diskussion om forvaltning af jordens ressourcer. Spillerne får afløb for deres mest forbudte lyster til at udnytte alt og alle: Man presser børnearbejderne i Asien til at arbejde præcis så hårdt, at de ikke dør af det, udrydder regnskoven kun på vagt for mediernes onde øje, og man får forbrugere i Vesten til at eksplodere i forbrugsekstase. På hjemmesiden Materialeplatformen.dk kan man finde spillet, som kan købes på en cd-rom.

■ www.skolekontakten.dk

På FDB Skolekontaktens hjemmeside finder du materialer om sundhed, miljø, klima og etisk handel.

■ **Dvd: Blood Diamond** (instr. Edward Zwick), Warner Bros. 2006

Filmen problematiserer udnyttelsen af lokale folk, der lever i nærheden af eftertragtede råvarer, idet den omhandler den ulovlige globale diamanthandels voldelige konsekvenser for lokale arbejdere i 1990'ernes Sierra Leone. FSC og regnskoven er langt væk, men filmens pointe om vestlige markedskræfters ulovlige og skamløse udbytning af arbejdere i fattige lande kan fungere som et diskussionsoplæg.

 FDB SKOLEKONTAKTEN

ISBN: 8764204360

9 788764 204360